

Απόφαση-σταθμός του ΕΔΑΔ για κληρικούς του Οικουμενικού Πατριαρχείου

[Πατριαρχεία](#) / [Οικουμενικό Πατριαρχείο](#)

Απόφαση του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (ΕΔΑΔ) καταδικάζει την Τουρκία και δικαιώνει δύο κληρικούς του Οικουμενικού Πατριαρχείου, κρίνοντας ότι παραβιάστηκαν θεμελιώδη δικαιώματά τους. Η υπόθεση αφορά τον αποκλεισμό τους από τη διοίκηση μειονοτικών ιδρυμάτων στην Κωνσταντινούπολη.

Οι δύο Έλληνες Ορθόδοξοι κληρικοί, που συμμετείχαν σε διοικητικά συμβούλια μειονοτικών ιδρυμάτων (βακουφίων) στην Κωνσταντινούπολη, απομακρύνθηκαν με απόφαση της Γενικής Διεύθυνσης Βακουφίων, με την αιτιολογία ότι ως κληρικοί δεν μπορούν να κατέχουν και διοικητικές θέσεις σε ιδρύματα.

Το ιστορικό της υπόθεσης

Οι δύο κληρικοί είχαν εκλεγεί το 2011 σε διοικητικά συμβούλια μειονοτικών ιδρυμάτων της ελληνορθόδοξης κοινότητας της Κωνσταντινούπολης. Πρόκειται για τον Νικόλαο Μαυράκη, ο οποίος ως κληρικός έφερε το όνομα Γεννάδιος, και τον Γεώργιο Κασάπογλου, οι οποίοι είχαν εκλεγεί στο ίδρυμα της Ελληνορθόδοξης Εκκλησίας της Αναλήψεως Υψωμαθείων.

Το ελληνικό ίδρυμα Υψωμαθείων υπέβαλε το σχετικό πρακτικό εκλογής στη Γενική Διεύθυνση Βακουφίων στις 16 Δεκεμβρίου 2011. Ωστόσο, στις 5 Μαρτίου 2012, η Γενική Διεύθυνση αποφάσισε να διαγράψει τους δύο κληρικούς από τα διοικητικά όργανα, λόγω της ιερατικής τους ιδιότητας, επικαλούμενη τη Συνθήκη της Λωζάνης. Σύμφωνα με Διεύθυνση Βακουφίων, οι κληρικοί δεν είχαν δικαίωμα ανάληψης διοικητικών καθηκόντων σε τέτοιου είδους ιδρύματα.

Το 2008, κατόπιν ειδικής συμφωνίας μεταξύ των τότε υπουργών Εξωτερικών Ελλάδας και Τουρκίας, Ντόρας Μπακογιάννη και Αμπντουλάχ Γκιουλ, η τουρκική νομοθεσία προέβλεπε τη διεξαγωγή εκλογών για την ανάδειξη των διοικήσεων των μη μουσουλμανικών βακουφίων.

Ωστόσο, οι τουρκικές αρχές επέμειναν στην πρακτική να μην αναγνωρίζουν το δικαίωμα του εκλέγεσθαι σε κληρικούς του Οικουμενικού Πατριαρχείου. Επιτρέπεται η συμμετοχή και εκλογή μόνο λαϊκών μελών της ελληνορθόδοξης κοινότητας.

Οι ενδιαφερόμενοι προσέφυγαν άμεσα στα τουρκικά δικαστήρια, υποστηρίζοντας ότι ο Κανονισμός Βακουφίων δεν περιείχε καμία διάταξη που να απαγορεύει τη συμμετοχή κληρικών στις διοικήσεις των ιδρυμάτων. Σε πρώτο βαθμό, τα τουρκικά δικαστήρια τους δικαίωσαν, κρίνοντας ότι δεν υπήρχε νομική βάση αποκλεισμού τους από τα διοικητικά συμβούλια.

Ωστόσο, η Γενική Διεύθυνση Βακουφίων άσκησε έφεση, με αποτέλεσμα η υπόθεση να φθάσει στο τουρκικό Συμβούλιο της Επικρατείας, το οποίο έκρινε ότι αρμόδια για την εξέταση τέτοιων αποφάσεων ήταν τα πολιτικά και όχι τα διοικητικά δικαστήρια. Η εξέλιξη αυτή οδήγησε σε μια πολυετή δικαστική διαμάχη στα τουρκικά δικαστήρια, η οποία διήρκεσε περίπου μία δεκαετία.

Η υπόθεση έφθασε και στο Συνταγματικό Δικαστήριο της Τουρκίας, το οποίο, το 2024, έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι, λόγω των υπερβολικών καθυστερήσεων στη διαδικασία. Ωστόσο, δεν τοποθετήθηκε επί της ουσίας του ζητήματος, δηλαδή αν οι κληρικοί είχαν δικαίωμα εκλογής σε διοικητικά συμβούλια ιδρυμάτων.

Κατόπιν αυτής της απόφασης, οι δύο κληρικοί προσέφυγαν στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, το οποίο στις 25 Μαΐου 2026 έκρινε ότι υπήρξε παραβίαση τόσο της ελευθερίας του συνεταιρίζεσθαι όσο και της θρησκευτικής ελευθερίας. Το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι οι προσφεύγοντες εμποδίστηκαν να συμμετέχουν σε ιδρύματα που διαχειρίζονται εκκλησίες, σχολεία και άλλοι οργανισμοί της Ελληνορθόδοξης κοινότητας της Κωνσταντινούπολης.

Η απόφαση του ΕΔΑΔ

Το ΕΔΑΔ διαπίστωσε ότι οι κληρικοί του Οικουμενικού Πατριαρχείου Γεώργιος Κασάπογλου και Νικόλαος Μαυράκης υπέστησαν παραβίαση των δικαιωμάτων τους στην ελευθερία του συνεταιρίζεσθαι και στη θρησκευτική ελευθερία.

Το Δικαστήριο έκρινε ότι οι τουρκικές αρχές δεν παρουσίασαν επαρκή και σαφή νομική βάση για τον αποκλεισμό τους, σημειώνοντας ότι «δεν υπήρχε σαφής, προσβάσιμη και προβλέψιμη νομική βάση που να μπορεί να δικαιολογήσει την παρέμβαση» της Γενικής Διεύθυνσης Βακουφίων της Τουρκίας.

Το Δικαστήριο αποφάσισε, επίσης, την καταβολή αποζημίωσης ύψους 2.000 ευρώ σε κάθε προσφεύγοντα, καθώς και την κάλυψη των δικαστικών εξόδων από την Τουρκία.

«Ιστορική απόφαση για το Πατριαρχείο - Ανατρέπει πρακτική 100 ετών»

Την υπόθεση ενώπιον του ΕΔΑΔ χειρίστηκαν οι δικηγόροι Πάρις Ασανάκης και Στέφανος Σταύρου, δικηγόρος στο Στρασβούργο με εκτενή εμπειρία σε υποθέσεις ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, οι οποίοι διαδραμάτισαν καθοριστικό ρόλο, αντικρούοντας τεκμηριωμένα και σημείο προς σημείο όλες τις αιτιάσεις της τουρκικής πλευράς.

Μιλώντας στο ΑΠΕ-ΜΠΕ ο νομικός σύμβουλος του Οικ. Πατριαρχείου και συνήγορος των δύο κληρικών, Πάρις Ασανάκης, χαρακτήρισε «ιστορικής

σημασίας» την απόφαση. Όπως επισημαίνει, η απόφαση δεν αφορά μόνο την τρέχουσα διαφορά, αλλά αλλάζει μια πρακτική δεκαετιών για την ελληνική κοινότητα της Κωνσταντινούπολης.

Η απόφαση αυτή, όπως εξήγησε στο ΑΠΕ-ΜΠΕ, θεωρείται ιστορική για δύο λόγους.

«Ο πρώτος είναι ότι επί 100 χρόνια οι τουρκικές αρχές θεωρούσαν ότι, επειδή υπήρχε το πρακτικό της Συνθήκης της Λωζάνης που έλεγε ότι το Οικουμενικό Πατριαρχείο παραμένει στην Κωνσταντινούπολη υπό τον όρο ότι θα περιορίζεται στα πνευματικά του και μόνο καθήκοντα, το ερμήνευαν ότι οι ιερείς και οποιοδήποτε μέλος του Πατριαρχείου, δεν έχουν δικαίωμα να ασχολούνται με τα κοινά». Ο ίδιος τονίζει ότι αυτή η ερμηνεία δεν είχε νομικό έρεισμα.

Ο ρόλος της επιτροπής της Βενετίας

Επικαλούμενος, παράλληλα, γνωμοδότηση της Επιτροπής της Βενετίας του Συμβουλίου της Ευρώπης, επισήμανε ότι το διεθνές νομικό πλαίσιο έχει ήδη κινηθεί προς την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων.

«Ακόμη και αν το προέβλεπε η Συνθήκη της Λωζάνης, με βάση την Επιτροπή της Βενετίας, λόγω του ότι έχουν υπάρξει μεταγενέστερα διεθνή όργανα στα οποία έχει προσχωρήσει η Τουρκία, όπως είναι η Ευρωπαϊκή Σύμβαση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, δεν θα μπορούσε έτσι κι αλλιώς να περιοριστεί ένα τέτοιο δικαίωμα. Δηλαδή ούτε το δικαίωμα του Πατριαρχείου να χρησιμοποιεί τον όρο “οικουμενικός”, ούτε, κατ’ επέκταση, το δικαίωμα ενός ιερέα να ασκεί τα δικαιώματα που ασκούν και οι λαϊκοί σε μια ελληνορθόδοξη κοινότητα».

Ο νομικός σύμβουλος του Πατριαρχείου υπογραμμίζει ότι η απόφαση έχει τόσο συμβολική όσο και πρακτική σημασία για την ομογένεια της Κωνσταντινούπολης, καθώς ανοίγει ο δρόμος στις επόμενες εκλογές να μπορούν να εκλέγονται στα ομογενειακά ιδρύματα της Κωνσταντινούπολης και κληρικοί.

Παραβίαση θρησκευτικής ελευθερίας

Η βασική τομή της απόφασης είναι ότι για πρώτη φορά το ΕΔΑΔ αναγνωρίζει ρητά ότι η Τουρκία δεν παραβίασε μόνο διοικητικά ή περιουσιακά δικαιώματα μειονοτικών κοινοτήτων, αλλά προσέβαλε άμεσα την ελευθερία της θρησκείας. Το Δικαστήριο δεν έμεινε μόνο στο ζήτημα της συμμετοχής των κληρικών σε διοικητικά συμβούλια βακουφίων, αλλά έκρινε ότι η απομάκρυνσή τους, λόγω της ιδιότητάς τους ως ιερωμένων, συνιστά παρέμβαση στον ίδιο τον πυρήνα της

θρησκευτικής τους ταυτότητας και δράσης.

Η απόφαση αναγνωρίζει ότι ένας κληρικός δεν χάνει τα δικαιώματα του πολίτη και του μέλους μιας κοινότητας λόγω της ιερατικής του ιδιότητας. Αντιθέτως, η ιδιότητά του ως θρησκευτικού λειτουργού δεν μπορεί να χρησιμοποιείται ως λόγος αποκλεισμού από τη συμμετοχή στα κοινά των εκκλησιαστικών ιδρυμάτων, όπως τα βακούφια.

Ένα κρίσιμο σημείο της απόφασης είναι επίσης ότι το ΕΔΑΔ συνδέει άμεσα τη θρησκευτική ελευθερία με τον πλουραλισμό μιας δημοκρατικής κοινωνίας. Δηλαδή, αναγνωρίζει ότι οι θρησκευτικές κοινότητες δεν είναι μόνο χώροι λατρείας, αλλά και ζωντανοί οργανισμοί που έχουν δικαίωμα να οργανώνουν τη διοίκηση, την περιουσία και τις δραστηριότητές τους με τη συμμετοχή των μελών τους, ανεξαρτήτως αν αυτά είναι κληρικοί ή λαϊκοί.

«Ο πλουραλισμός βασίζεται στην ουσιαστική αναγνώριση και τον σεβασμό της πολιτισμικής, εθνοτικής και θρησκευτικής ποικιλομορφίας, και η αρμονική αλληλεπίδραση μεταξύ ατόμων και ομάδων με διαφορετικές ταυτότητες είναι ουσιώδης για την κοινωνική συνοχή», αναφέρει η απόφαση, προσθέτοντας ότι «οι ενώσεις που συστήνονται, ιδίως για τη διατήρηση της πολιτιστικής ή πνευματικής κληρονομιάς, για την προώθηση κοινωνικών ή οικονομικών σκοπών, για τη διδασκαλία μιας θρησκείας ή για την υπεράσπιση εθνοτικής ή μειονοτικής ταυτότητας, διαδραματίζουν θεμελιώδη ρόλο στη λειτουργία μιας δημοκρατικής κοινωνίας».

Στην πράξη, η απόφαση αυτή, σύμφωνα με τον κ. Ασανάκη, αποτελεί 'προηγούμενο', καθώς αναγνωρίζει ότι ο αποκλεισμός κληρικών από τη διοίκηση εκκλησιαστικών ιδρυμάτων δεν είναι απλώς διοικητικό ζήτημα, αλλά μπορεί να συνιστά παραβίαση της θρησκευτικής ελευθερίας.

«Η απόφαση ανοίγει τον δρόμο, ώστε παρόμοιες υποθέσεις στο μέλλον να εξετάζονται κυρίως ως ζητήματα θρησκευτικών δικαιωμάτων και ελευθερίας θρησκευτικής έκφρασης», σημειώνει, επισημαίνοντας παράλληλα ότι ενώπιον του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου εκκρεμούν ήδη νέες προσφυγές κληρικών, με το ίδιο πλαίσιο επιχειρημάτων και για τις οποίες -όπως εκτιμάται- αναμένεται αντίστοιχη κρίση.

Πηγή: ΑΠΕ - ΜΠΕ